

Főző Eszter¹

30 éve a szakértésben – az igazságügyi szakértői tevékenység múltja és jelene a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Szakértői Intézetben

Thirty Years of Expertise – The Past and Present of the Forensic Expert Activities in the Institute of Expert Services of the Special Service for National Security

A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Szakértői Intézete olyan intézmény, amelynek szakértői tevékenysége kiterjed mind a műveleti szakos (titkos információgyűjtéssel összefüggő), mind a nyílt szakos ügyekre (hatósági, szakhatósági és igazságügyi szakértés), így mondhatjuk, hogy a szakértői intézetek körében privilegizált helyzetben van. Jelen tanulmány célja az intézetben folyó igazságügyi szakértői tevékenység gyakorlatának bemutatása, különös figyelmet szentelve az elmúlt 30 év kiemelt jelentőségű bűncselekményeinek feltárásában nyújtott szakértelmünknek.

Kulcsszavak: Szakértői Intézet, igazságügyi szakértés, okmányszakértés, írásszakértés, nyelvész szakértés, vegyész szakértés, hangtechnikai szakértés, fotó és videotechnikai szakértés, informatikai szakértés

The Institute for Expert Services of the Special Service for National Security is an institute the expert activities of which cover both the operational cases (concerning secret intelligence gathering) and the judicial cases (performing regulatory, authoritative and forensic expertise). Therefore we can claim that our institute is in a privileged position. The purpose of the present study is to give an overview of the forensic expert activities carried out by the Institute for Expert Services, paying special attention to our expertise regarding the exploration of priority crimes in the past thirty years.

Keywords: Institute for Expert Services, forensic expert activity, document-, handwriting-, and linguistic expert, analysis of explosives, photo-video expert, speech and audio analysis expert, IT expert

¹ Főző Eszter, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Szakértői Intézet, igazságügyi nyelvész szakértő.

Bevezetés

A Magyar Köztársaság Országgyűlése 1990-ben megalkotta az 1990. évi X. törvényt, amely az újonnan létrehozott nemzetbiztonsági szolgálatokat és a rendőrséget is felhatalmazta különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek alkalmazására. Még ugyanezen évben a kormány elfogadta a 26/1990. (II. 14.) MT rendeletet *a nemzetbiztonsági feladatok ellátásának átmeneti szabályozásáról*, amellyel két polgári és két katonai nemzetbiztonsági szolgálat – Információs Hivatal, Nemzetbiztonsági Hivatal, Katonai Felderítő Hivatal és Katonai Biztonsági Hivatal – kezdte meg működését 1990. március 1-jével. Az 1990. évi – úgynevezett átmeneti – törvényt követően az Országgyűlés 1995 decemberében megalkotta *a nemzetbiztonsági szolgálatokról* szóló 1995. évi CXXV. törvényt (Nbtv.). Az Nbtv. a Nemzetbiztonsági Szolgálatot (NBSZ) – a Nemzetbiztonsági Hivatalról leválasztva – mint ötödik nemzetbiztonsági szolgálatot az ország egész területére kiterjedő illetékességgel rendelkező szolgáltató szervként határozza meg. Az NBSZ a törvényben rögzített feladatok ellátásával, a nyílt és titkos információgyűjtés eszközeivel és módszereivel elősegíti Magyarország nemzetbiztonsági, bűnüldözési és bűnfelderítési érdekeinek érvényesítését. Helyét, szerepét és feladatait tekintve speciális helyzetű a többi szolgálathoz képest, ugyanis nem végez önállóan bűnüldözési feladatokat, kizárólag az erre jogosult szervezetek megrendelése alapján nyújt szolgáltatásokat.

A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Szakértői Intézetének feladatkörét a már említett Nbtv. és egyéb jogszabályok részletezik, konkretizálják – például *a szakterületek ágazati követelményeiért felelős szervek kijelöléséről, valamint a meghatározott szakkérdésekben kizárólagosan eljáró és egyes szakterületeken szakvéleményt adó szervekről* szóló 282/2007. (X. 26.) Korm. rendelet –, amely feladatok az alábbiak:

- okmányvédelemmel kapcsolatos *hatósági, szakhatósági feladatkörben végzett szakértői tevékenység* végzése az Nbtv. 8. § (1) bekezdés d) pontja, *a biztonsági okmányok védelmének rendjéről* szóló 86/1996. (VI. 14.) Korm. rendelet és az *általános közigazgatási rendtartásról* szóló 2016. évi CL. törvény alapján;
- *műveleti célú szakértői támogatás* nyújtása az Nbtv. 8. § (1) bekezdés e) pontja alapján a titkosszolgálatoknak és a titkosszolgálati eszközök alkalmazására jogszabály alapján feljogosított nyomozati szervezetek;
- *igazságügyi szakértői tevékenység* ellátása az Nbtv. 8. § (1) bekezdés e) pontja és az *igazságügyi szakértőkről* szóló 2016. évi XXIX. törvény (Sztv.) alapján a bűnüldöző szervek, bíróságok, ügyészségek megrendelésére országos hatáskörrel.

Lévén a Szakértői Intézet egy polgári nemzetbiztonsági szolgálat szervezeti egysége, fő tevékenységi körünk értelemszerűen nemzetbiztonsági érdekek mentén szerveződik. Az *előzetes szakértői vélemény*, amely a műveleti munkát hivatott támogatni, bíróság előtti felhasználásra nem alkalmas. Előzetes szakértői véleményt a nemzetbiztonsági szolgálatok és a különleges eszközök alkalmazására jogszabály alapján feljogosított

nyomozati szervek kérhetnek,² hiszen ezekben a szakértő a titkos információgyűjtés alkalmával felmerült szakkérdésekre adott válaszával nagymértékben befolyásolja, alakítja a műveleti munka irányát, ezzel segítve a bűnüldöző szervek munkáját és a bűncselekmény feltárását. Az intézet emellett nyílt szakban is készít szakértői véleményeket – törvény szabta *hatósági, szakhatósági véleményezés*, valamint büntetőeljárásokban *igazságügyi szakértés* –, vagyis speciális szakértői kapacitással rendelkezik, szakértőinek tudása sokirányú szakmai bázison alapszik, és ez adja azt a szakértelmet, szaktudást, amely alapján a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat az igazságügyi szakértői feladatok ellátására is kirendelhető, hogy: „[A] hatóság kirendelése vagy megbízás alapján, a tudomány és a műszaki fejlődés eredményeinek felhasználásával készített szakvéleménnyel, a függetlenség és pártatlanság követelményének megtartásával döntse el a szakkérdést, és segítse a tényállás megállapítását.”³

A Szakértői Intézet elmúlt 30 évben végzett szakértői tevékenységének bemutatásához nélkülözhetetlen valamiféle szegmentálás, amelyre reflektálva felfűzhetők azok a tényezők, amelyek az anyaszervezet, az intézet, a szakértés és azon belül az igazságügyi szakértői tevékenység kialakulásához, változásához, fejlődéséhez vezettek. Adná magát, hogy a 30 éves időszakot három 10 éves ciklusra osszuk fel, azonban az idő múlása mellett több minden idézte elő a szervezeti innovációt: elsősorban magyarországi jogi, társadalmi, gazdasági, logisztikai, technikai stb. változások, illetve a nemzetközi trendekhez való alkalmazkodás is. Releváns történet például az elmúlt 30 évben a NATO- (1999) és EU- (2004) csatlakozásunk, a köztársasági államforma megteremtése, a bűnüldöző szervek struktúrájának átalakítása; feladat-specifikus munkafolyamatok létrejöttéhez vezettek a nemzetbiztonsági és rendvédelmi megrendelő szervek részéről megfogalmazott igények (amelyek a bűnözői magatartásokra reagáltak), a jogszabályi felhatalmazás és nem utolsósorban a technikai fejlődés is.

1990–1995: a jogi keretek kialakulása

1989-től kezdődően a Szakértői Intézetben folyó munkát érezhetően befolyásolta a politikai és gazdasági környezet változása, a szervezeti strukturális átalakítás és az ezzel járó jelentős munkaerő-átcsoportosítás. Bizonyos feladatok megszűntek, újabbak, eddig ismeretlen igények jelentkeztek, az intézetnek pedig alkalmazkodnia kellett a megváltozott körülményekhez. 1989-ben, a rendszerváltás évében a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Szakértői Intézet jogelődje, a Nemzetbiztonsági Hivatal Szakszolgálati és Technikai Igazgatóságának T-2. Osztálya látta el a szakértői feladatokat. A szakterületek létrehozása azonban már 1970-es évek elején (1972-ben) megkezdődött, ekkor jött létre ugyanis a BM Okmányszakértői Iroda, így a már korábban is végzett okmányvédelemmel, okmányfejlesztéssel összefüggő feladatokhoz okmányszakértői képesség is társult. A mai napig igen szoros a szakmai együttműködés az intézetben az okmányvédelemmel és -fejlesztéssel foglalkozó szakemberek és az okmányszakértők

² Az Nbtv. alapján a három „klasszikus” nemzetbiztonsági szolgálat mellett (Információs Hivatal, Alkotmányvédelmi Hivatal, Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat) a megrendelők rendvédelmi/bűnüldöző szervek (rendőrség, ügyészség, Nemzeti Védelmi Szolgálat, Terrorelhárítási Központ, Nemzeti Adó- és Vámhivatal).

³ Sztv. 3. § (1) bekezdés.

között, ugyanis a két terület erőteljesen hat egymásra: az okmányszakértői tevékenység során megszerzett tapasztalatok megmutatják, hogy melyek a hamisítók által leginkább támadott részei egy okmánynak, és ezen tudás, információ birtokában tervezhetőbbé válik az okmányvédelem.⁴

Közvetlenül a rendszerváltást követő években a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat jogelődjénél a rendőri szervek megrendeléseinek aránya mindössze 5% volt; ez az arány szakértői szinten hozzávetőlegesen 40%, azonban már a kilencvenes évek elején folyamatosan emelkedett a rendvédelmi szervek kirendeléseinek száma (kezdetben 70% körüli volt, majd a 2000-es évekre elérte a 90%-ot is). Ahogy a társadalmi berendezkedésünk, úgy a szervezetünk is egyre nyitottabbá vált: egyértelmű volt, hogy az intézetben felhalmozódott értékes szakértői tudást meg kell osztani a nyomozó hatóságokkal is, hogy azok ne csak a nemzetbiztonsági szolgálatok érdekeit szolgálják.

1990-ben a Szakértői Intézet jogelődjénél összesen négy szakértői terület működött. Egy átszervezést követően az okmányszakértőkkel összevonták az írás- és nyelvész szakértőket, így jött létre az Okmány- és Írásszakértői Iroda tulajdonképpen három szakterülettel.

Az *okmányszakértői vizsgálatok* annak megállapítására irányulnak, hogy az okmány vagy irat:

- alapanyagait, előállításmódját, védelmi megoldásait tekintve eredeti-e;
- egyes elemei eredetiek-e;
- kitöltését és hitelesítő megoldásait tekintve hitelesnek tekinthető-e;
- történt-e benne bármilyen illetéktelen beavatkozás, utólagos változtatás, azaz a vizsgálati tárgy tartalmilag hamisított-e;
- amennyiben történt változtatás, azt milyen módszerekkel és milyen eszközök alkalmazásával hajtották végre;
- részben vagy egészben hamisítvány-e;
- és ha igen, milyen módon és milyen eszközökkel történt az előállítása.

Az *írásszakértői vizsgálatok* tárgya bármilyen kézzel írott szöveg vagy aláírás, a szakértők pedig a következő kérdések esetén rendelhetők ki:

- a kérdéses kézzel írott szöveget vagy aláírást a megküldött írásminták alapján ki készíthette;
- több kézírás ugyanattól a személytől származik-e;
- azonos nevet tartalmazó aláírások egy személytől származnak-e;
- az iraton lévő kézírást vagy aláírást, annak egyes részeit megváltoztatták-e;
- az írógéppel készített szöveget milyen típusú írógéppel állították elő, meghatározott írógépen írták-e, illetve különböző gépelt szövegeket ugyanazon az írógépen írtak-e.

A *nyelvész szakértői vizsgálat* tárgya elsősorban zsaroló, fenyegető, zaklató, becsület-sértő, rágalmozó ügyekben keletkezett írásmű, amely bármilyen kivitelezési eljárással

⁴ HAZAI 2014.

készülhetett (kézírás, számítógép, betűragasztás stb.). A nyelvész szakértő az alábbi kérdésekre adott válaszával segítette a kirendelő szerveket:

- a kérdéses írásmű fogalmazója-szerzője milyen nemű, életkorú, iskolázottságú, anyanyelvű, nyelvjárási területről származó stb. személy (csoportbehatárolás/fogalmazóprofil-alkotás);
- több kérdéses írásmű esetében a fogalmazó-szerző azonos-e (azonosítás);
- a kérdéses írásmű(vek)et a gyanúsított személytől származó összehasonlító szövegminták alapján a gyanúsított írta-e (szerzőazonosítás);
- az inkriminátum torzított-e; az inkriminátum fogalmazója és kivitelezője ugyanaz a személy-e (diktálás, másolás).

Ezek a feladatok 1990-től kezdve adóttak, ami azt jelzi, hogy klasszikus kriminalisztikai szakterületekről van szó; ami változott, az a törvényi determináció (az okmányszakértői vizsgálatok tárgyait a korábban már említett 86/1996. (VI. 14.) Korm. rendeletben felsorolt okmányok, iratok adják) és a technikai fejlődés „számlájára írható” (például a nyelvészeti vizsgálatok tárgya napjainkban az internetes szöveg).

A kilencvenes évek eleje az útkeresésről szólt, és az ezzel járó változások, változtatások leginkább az Okmány- és Írásszakértői Iroda mellett működő negyedik szakterületet, a vegyészetet érintette. Az időszakra jellemző vegyész szakértői vizsgáldások fő irányvonala a kábítószer-analitika volt (vö. a designerdrogok és a marihuána térhódítása), ugyanakkor a kilencvenes évek közepén uralkodó közéleti és társadalmi események (tudniillik robbantásos bűncselekmények) miatt a robbanószer-analitika terület kiépítésének lehetősége is felmerült. Ebben az időszakban a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet (BSZKI) – a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ (NSZKK) elődje – már végzett kábítószer-vizsgálatot, de robbanóanyag-analízist nem, vagyis Magyarországon nem volt szakértői intézményi keretek között működő robbanóanyag-vizsgálat. A labor kiépítéséhez felvettük a kapcsolatot az Építéstudományi Egyesület Robbantástechnikai Szakosztályának vezetőjével, és az általa nyújtott szakmai segítséggel és a saját maga kialakította könyvtárban⁵ gyűjtött szakirodalom felhasználásával, valamint a Mechanikai Művektől kapott támogatással – amely intézet más egyebek mellett robbanóanyag kiszerelessel foglalkozott, és kutatásokat végzett a Haditechnikai Intézetnek – vegyész szakembereink kialakították a laboratóriumot. 1994–95-ben összesen hét robbantás (például Mátyás-templom, Práter és Paskál utcai autóröbntások, Parlament 19. kapuja) körülményeinek feltárásában segédkeztek vegyészeink, és ettől kezdve az intézet *vegyész szakértői vizsgálatai* a következőképpen alakultak:

- milyen fő komponensek, hatóanyagok mutathatók ki a kémiai elemzésre megküldött anyagokban, anyagmintákban;
- kimutatható-e robbanóanyag, illetve kábítószer, pszichotróp anyag, új pszichoaktív anyag (designerdrog) a mintában;
- milyen úton állíthatók elő a kémiai elemzések során azonosított fő komponensek, hatóanyagok, azok beszerezhető-e kereskedelmi forgalomban, ha

⁵ A Robbantástechnikai gyűjtemény jelenleg a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Központi Könyvtárban van. www.mare.info.hu (A letöltés dátuma: 2019. 10. 17.)

igen, milyen korlátozásokkal, továbbá alkalmasak-e kábítószer, robbanóanyag, illetve az emberre és környezetére veszélyes egyéb vegyi anyag előállítására.

Az Okmány- és Írásszakértői Iroda 1990 és 1995 között hozzávetőlegesen 4000 db szakértői véleményt készített. 1991-re az okmány-, írás- és nyelvész szakértői vélemények száma megnyolcszorozódott (!) és a rendőri kirendelések aránya emelkedett. A legnagyobb ügyszámot az okmányszakértés produkálta; az időszak legérdekesebb kirendelése három darab 1 milliárd forint összegű hamis bankgaranciát biztosító irat szakértése (az Országos Rendőr-főkapitányság), valamint fényképcserés személyigazolványok, illetve az ezekkel kiváltott, majd meghamisított Postabank Betétszámlakönyvek vizsgálata volt (Tiszaújvárosi Rendőrkapitányság). A kilencvenes évek elején a szeszesitalzárjegy nyomdatechnikai úton megvalósított, tömeges hamisításával összefüggő okmányszakértői vizsgálatokra volt még leginkább kereslet (több mint 14 ezer db hamis zárjegyről van szó).

1995-ben a Budapesti Rendőr-főkapitányság (BRFK) rendelte ki az írásszakértőket olyan ügyben, amikor nyilvános távbeszélő-készülékek feltörésével megszerzett érméket az elkövetők postán és bankfiókokban váltottak be, és a beváltáskor keletkezett több mint 850 db bizonylat és a hozzá tartozó összehasonlító írásminták komparatív vizsgálatát végezték el.

Megjelent a műveleti grafológia mint új szolgáltatás (a szövegek készítőjének személyiségjegyeire vonatkozó megállapítások), a nyelvész szakértésben pedig a terrorcselekménnyel fenyegető névtelen levelek fogalmazóinak felderítését célzó vizsgálatok jelentettek kihívást.

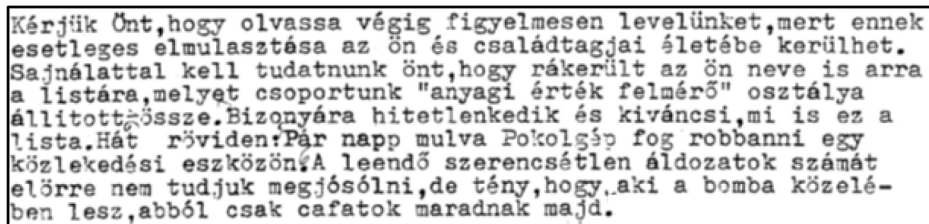
Fontos esemény 1995-ben az *igazságügyi szakértői kamaráról* szóló CXIV. törvény megszületése, amelynek kapcsán intézetünk a kezdetektől aktív szerepet vállalt a Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara Kriminálisztikai tagozatának munkájában.

1996–2000: a 20. század vége

1996-ban megváltozott a szervezeti struktúra, és létrejött a tulajdonképpen mai napig fennálló intézeti tagolódás: a Szakértői Intézet igazgatósággá nőtte ki magát, és két főosztállyal működött tovább, amelyek már nevükben is tükrözték az általunk végzett tevékenységek megkülönböztetését: Szakértői Főosztály és Hatósági Főosztály.

A Szakértői Főosztály kirendelése 70–75%-ban rendőri szervekhez köthető, amely tendencia tartotta magát egészen az ezredfordulóig. 1995-ről 1996-ra, egyetlen év leforgása alatt az okmányszakértői kirendelések száma megduplázódott: főleg hazai gépjárművezetői engedélyek és forgalmi engedélyek, műszaki érvényesítő címkék vizsgálatait végeztük (az összes okmányszakértői kirendelés mintegy 80%-át képezték ezek az okmányok, iratok). Amíg korábban a tartalmi hamisítás volt jellemző, addig a kilencvenes évek derekán a nyomdatechnikai úton előállított hamis okmányok szaporodtak el. Új tendencia a területen a hamis értékpapírok nyomdai úton való előállítása (a kárérték milliárdos nagyságrendű), valamint a hamis étkezési utalványok megjelenése.

1996 és 2000 között az Analitikai Osztály tevékenysége robbanóanyagok, kábítószerek és okmányok különböző bűnügyi szituációhoz kapcsolódó analitikai vizsgálataira terjedt ki leginkább: amfetaminszármazékok (Extasy, Speed, Love) azonosítását, valamint a repülőtéren a hatóságok által lefoglalt, Hollandiában vásárolt, eredeti csomagolású marihuánát, kannabiszmagot, gombaspórát tartalmazó minták vizsgálatát végeztük el. Változatlanul kiemelt jelentőségűek voltak a robbantásos ügyek, 1996 és 2000 között összesen 48 eseménnyel kapcsolatban kereste fel a nyomozóhatóság a vegyész szakértőinket. Az elkövetők ebben az időszakban a házilag könnyen előállítható anyagokat kedvelték (vö. Galaxy Night Club – fekete lőpor; Leroy étterem, Visegrádi utca – TNT kézigránát; Piliscsaba, távolsági busz – nitroglicerin stb.). 1996-ban a vegyészek és nyelvészek közös ügyön dolgoztak: vegyész szakértői vizsgálatok alapján az esztergomi Joker ABC „ketchupos robbantó” néven elhíresült elkövetőről és a fent említett piliscsabai Volánbusz-járat robbantójáról megállapítást nyert, hogy azonos személy. A 17 éves középiskolás gyanúsított személytől vett szövegmintát és a robbantásokkal kapcsolatban keletkezett névtelen zsaroló levelek összehasonlító vizsgálata alapján az elkövető személyt is beazonosították.

Kérjük Önt, hogy olvassa végig figyelmesen levelünket, mert ennek esetleges elmulasztása az ön és családtagjai életébe kerülhet. Sajnálattal kell tudatnunk önt, hogy rákerült az ön neve is arra a listára, melyet csoportunk "anyagi érték felmérő" osztálya állított össze. Bizonyára hitetlenkedik és kíváncsi, mi is ez a lista. Hát röviden: Pár nappal mulva Pokolgép fog robbanni egy közlekedési eszközön! A leendő szerencsétlen áldozatok számát előre nem tudjuk megjósolni, de tény, hogy, aki a bomba közelében lesz, abból csak csafatok maradnak majd.

1. ábra

Részlet a fent említett ügyben keletkezett egyik névtelen fenyegető-zsaroló levélből

Forrás: Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Szakértői Intézet (vizsgálati anyag)

A rendőri szervek részéről több esetben merült fel igény beszélőazonosításra, amely tevékenységet – jobb híján – a nyelvész szakértő végezte a hanganyag leiratán keresztül, feltárva és összehasonlítva a két (vagy több) beszélő nyelvhasználati sajátosságait. Ez a módszer hosszabb hanganyagok esetében jól működött (lévén a hosszabb szövegekben jobban előtérbe kerülhetnek az egyedi stílussajátosságok), ugyanakkor az inkriminált hanganyagok hossza a legritkább esetben felelt meg az ilyen típusú összehasonlító vizsgálatnak (tudniillik nem jellemző, hogy valaki hosszasan fenyegetne telefonon bombarobbanással). Ebben az időben együttműködési megállapodás született az MTA Nyelvtudományi Intézet Fonetikai Osztályával, és ezt a kifejezetten profiljukba vágó, beszédkutatóval kapcsolatos feladatot ők végezték el számunkra, hiszen akkortájt már évek óta foglalkoztak akusztikai-fonetikai alapú beszélőazonosítással.

2001–2010: szakterületi bővítések

2000 után hirtelen ugrásszerűen megnőtt a rendőrségi kirendelések száma: az eddigi 70% körüli arány 90–94% között mozgott ebben a 10 éves intervallumban, ami mind a büntető-, mind a polgári peres eljárások keretében történő kirendelésszámokban jelentkezett. Nem arról van szó, hogy a műveleti szakos ügyeink száma csökkent volna, a főbb megrendelők ugyanúgy számítanak szakértelmünkre, mint korábban, ám az ügyszámemelkedés kifejezetten a nyílt szakos kirendeléseket érintette. Az okmány-szakértői területen 2002-ben új elem a magyar személyigazolvány megtévesztésre kiválóan alkalmas teljes hamisítványainak felbukkanása, de tendencijellegűvé kezd válni a gépjárművezetői engedélyek hamisítására irányuló tevékenység is. Az új útlevélek fényképmanipuláció útján igen színvonalasan kivitelezett hamisításának gyakorisága csökkent: ennek oka, hogy a Budapesti Határőr Igazgatóság nagyszabású akcióban az év folyamán két hamisító műhelyt is felfedezett, ezáltal a hamis okmányok utánpótlása megszűnőben volt. A Fővárosi és Megyei Bíróságokon, Cégbíróságokon benyújtott iratokon szereplő nagy tömegű hamis illetékbélyeg került hozzánk szakértői vizsgálatra (megközelítőleg 1 milliárd 300 millió Ft értékben). A hamisításokkal kapcsolatos szakértői tapasztalatainkat jeleztük a Pénzügyminisztérium felé, amelynek eredményeképpen az illeték lerovásának rendszerét módosították, és az illetékbélyegeket előállító Pénzjegynyomda Rt. a bélyegek védelmi rendszerének áttervezését követően újabb, jobban védett bélyegváltozatokat bocsátott forgalomba.

2. ábra

Illetékbélyeg-hamisítás

Forrás: <https://origo.hu/gazdasag/20040218megszuntetnek.html> (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

Az Európai Unióhoz történt csatlakozásunk hatással volt néhány szakterület kirende-
léseire: egyre nőtt a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) Menekültügyi
Igazgatóság általi megkeresések száma, elsősorban iraki, afgán, kameruni, nigériai
okmányok (leggyakrabban személyigazolványok, úti okmányok) vonatkozásában.
2008-tól megnövekedett azoknak az ügyeknek a száma, amelyekben román személy-
igazolványok (teljes hamisítványok), illetve bolgár személyigazolványok és vezetői
engedélyek (arckép és adatcsere útján megvalósított hamisítás) képezték a vizsgálat
tárgyát. A román és bolgár okmányok számszerű emelkedésének oka abban kere-
sendő, hogy Románia és Bulgária is csatlakozott a Schengen-övezetbe, és e két
ország személyi okmányainak hamisításával próbáltak harmadik országok (leginkább
Moldávia) polgárai bejutni az unió területére.

Az írásszakértői területen a gépjárművek adásvételi szerződéseinek vizsgálati
gyakorisága pregnáns (az iratok népszerűségét jelzi, hogy az összes írásszakértői ki-
rendelés 60%-át teszik ki); a szerződések „eladó” rovatában lévő aláírások hamisítá-
sával a gépjármű átírási költségeit próbálták megspórolni. Az adásvételi szerződések
mellett kiemelt jelentőségű volt a BRFK által folytatott nyomozás során vizsgált orvosi
vény esete: a vényeket az elkövetők az orvosi bélyegzőlenyomatokkal ellátva lopták
el, majd azokat a gyógyszerészek töltötték ki. A felírt gyógyszerek magas TB-támo-
gatottságúak voltak, amellyel több mint 30 millió forintot igényeltek vissza a TB-től.
Az időszakban 736 db választási ajánlószelvényt vizsgáltak meg az írásszakértők,
illetve a Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság megbízásából egyedi azonosító jel
meghamisításának büntette miatt indult eljárásban 155 db különböző iraton (adás-
vételi szerződés, számla, meghatalmazás stb.) fellelhető kézírásokat és aláírásokat
(kb. 600 db) vetették össze 53 személy írásmintájával.

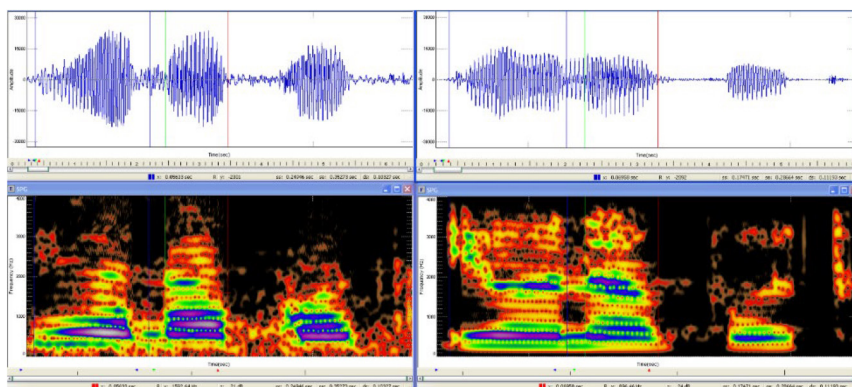
A robbantásos események száma – szerencsére – lecsökkent (2001 és 2010
között 13 robbantásos esetben végeztünk robbanóanyag-vizsgálatot); a korszak
releváns eseménye a törökbálinti Piro-Tech Kft. telephelyén bekövetkezett robba-
nás, valamint a Vám- és Pénzügyőrség Bűnügyi Igazgatóságának nagyszabású, egész
országra kiterjedő alkoholhamisítási ügye volt 2006-ban: több száz minta (alkohol,
szárazanyag, denaturáló szer) tartalmának meghatározása volt a vegyészek feladata.
2009-ben a Magyarok Nyilai szervezettel kapcsolatosan végzett nyomozás során
bizonyítást nyert, hogy a megfigyelés alá volt személyek házilagos robbanóanyagok
előállításával foglalkoztak, amelyeket saját készítésű szerkezetekben használtak
robbanótöltet gyanánt.

Az egyre növekvő megrendelői igényeket kielégítendő a hangtechnikai szakér-
tői terület megvalósítása nem várható tovább. Az MTA Nyelvtudományi Intézet
Kempelen Farkas Beszédkutató Laboratóriuma továbbra is akusztikai szakértői vizs-
gálatokat végzett számunkra, és segítette az intézetünk eszközparkjának kiépítését,
valamint nem utolsósorban képzéseket tartott leendő hangtechnikai szakértőinknek.⁶
2003-ban megkezdődött a *hangtechnikai szakértés*, amelynek keretében a szakértők
a következő feladatokat, vizsgálatokat végzik el:

⁶ TATÁR et al. 2019.

- beszélőazonosítás: beszéd alapján történő személyazonosítás általunk rögzített hangminta alapján, vagy ismeretlen személyazonosságú beszélők beszédének összevetése az azonosság megállapítása céljából;
- hangfelvételek zaj és torzítás csökkentése, tisztítása, a beszédérthetőség javítása;
- hangfelvételek eredetiségvizsgálata: manipulációs jegyek (vágási, szerkesztési, rögzítő eszköz ki- és bekapcsolási jelek) felfedezésére irányuló vizsgálatok;
- egyéb, hangfelvételekkel kapcsolatos szakértői feladatok: beszélőprofil-készítés, konvertálás, szerkesztés, másolás, jegyzőkönyv készítése (leiratozás) stb.

A 2008-as évben kiemelt ügynek számított a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság kirendelése közveszéllyel fenyegetés büntette miatt (bombarobbanás, 107-es hívószám), valamint a Szécsényi Rendőrkapitányság készpénz-helyettesítő fizetési eszköz meghamisításának büntette miatt folytatott eljárása. Utóbbi ügyben az elkövető a CIB-bank ügyfélszolgálatát hívogatta különböző neven bemutatkozva; a hangszakértők fonetikai alapú összehasonlító vizsgálattal megállapították, hogy a pseudonim telefonáló minden esetben ugyanaz a személy volt.

3. ábra

A „jó napot” hangsor: bal oldalon a kérdéses személy, jobb oldalon a gyanúsított személy spektogramja

Forrás: Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Szakértői Intézet (vizsgálati anyag)

A szakterületi fejlesztés és profil tisztítás keretében végrehajtott NBSZ-szintű szervezeti átszervezést követően 2006-ban a *fotó-, videotechnikai szakterület* a Szakértői Intézet berkeibe került, és az alábbi feladatok, vizsgálatok elvégzésére volt kirendelhető (és rendelhető ki ma is):

- multimédiás képrögzítők segítségével keletkezett (analóg és digitális) videófelvételek (nem filmek!), fotók információ tartalmának értékelése, feldolgozása;
- tárgy- és személy-összehasonlítás;
- geometriai és képi háttér-információk kinyerése;

- képjavítás, lényegkiemelés speciális eszközrendszer segítségével: személy, forgalmi rendszám, tárgy (például fegyver) azonosíthatóságának elősegítése; személyek esetében a magasság, gépjárműveknél a típus meghatározásának előkészítése; eseménydetektálás.

A szakértők gyakori feladata volt a 2000-es évek közepén a biztonsági kamerás videófelvételek térbeli és időbeli demultiplexelése (vagyis a biztonságikamera-rendszerekre jellemző „több kamera – hosszú idő alatt rögzített felvétele – gyors lejátszás módban” módszerének felülírása, és a kérdéses kamera felvételének leválogatása normál lejátszási módban), valamint megkísérelték biometriai jellemzők alapján a sorozat-bűncselekmények elkövetése alkalmával készült felvételekről az elkövetők esetleges hasonlóságát, egyezését vizsgálni. 2009-ben szakértői véleménnyel segítettek a nyomozókat a Marian Cozma-gyilkosság ügyben, 2010-ben pedig új feladatként jelent meg a gyanúsítottól lefoglalt ruházat összehasonlítása a bűnelkövetést rögzítő biztonsági kamera felvételeivel.

4. ábra

2009. január 28. Duna Pláza, bankrablás az Unicredit bankban

Forrás: <https://index.hu/bulvar/bank2252/> (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

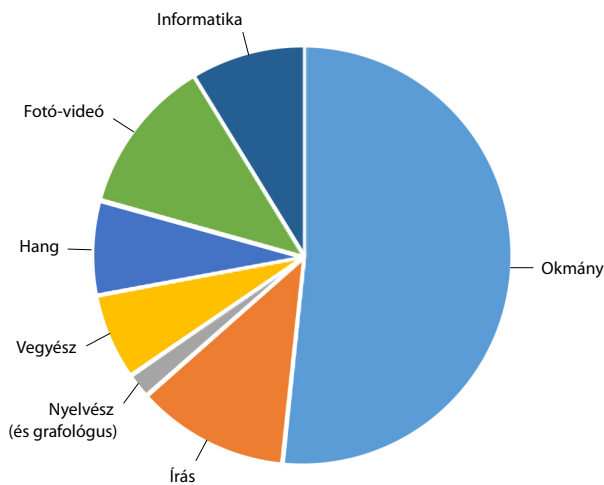
2011–2019: a digitális szakértés megjelenése

A 2011-es éveket követő korszak meghatározó eseménye az informatikai (számítástechnikai eszközök, úgymint számítógépek és adathordozók vizsgálata) és mobilszakértés elindulása (mobil kommunikációs eszközök – mobiltelefonok, navigációs eszközök stb. – adattartalmának vizsgálata). A modern információtechnológiai eszközök elterjedésével mindkét szakértői ágazat rövid időn belül rohamos fejlődésnek

indult. Az *informatéchnológiai szakértés* a következő feladatok, vizsgálatok elvégzését jelenti:

- Informatikai eszközök (laptopok, merevlemezek, memóriakártyák, optikai lemezek stb.) vizsgálata esetén:
  - hiteles adatmentés adathordozókról;
  - törölt fájlok helyreállítása;
  - adattartalom elemzése;
  - kulcsszavas keresés;
  - titkosított fájlok dekódolása (jelszótörés).
- Mobiltelefon, GPS-eszköz, SIM-kártya, memóriakártya vizsgálata esetén:
  - hiteles adatmentés a mobileszközről;
  - törölt fájlok helyreállítása;
  - adattartalom elemzése (híváslista, üzenetek, naplóbejegyzések stb.);
  - SIM-kártya beazonosítása, hívószámának megállapítása;
  - állományok metaadatainak, formátumtól függő egyéb adatainak kiértékelése.
- A malware-szakértés az IT-eszközöket kompromittáló rosszindulatú szoftverek azonosítására, elemzésére és értékelésére terjed ki, amely tevékenységet a szakterületen 2016 óta végezzük.

Az informatikai szakterület létrehozásával kialakult a Szakértői Intézet igazságügyi szakértői tevékenységének mai arculata, és az alábbi módon oszlik meg a megrendelői igény a 2011–2018 közötti kirendelésszámok alapján:

5. ábra

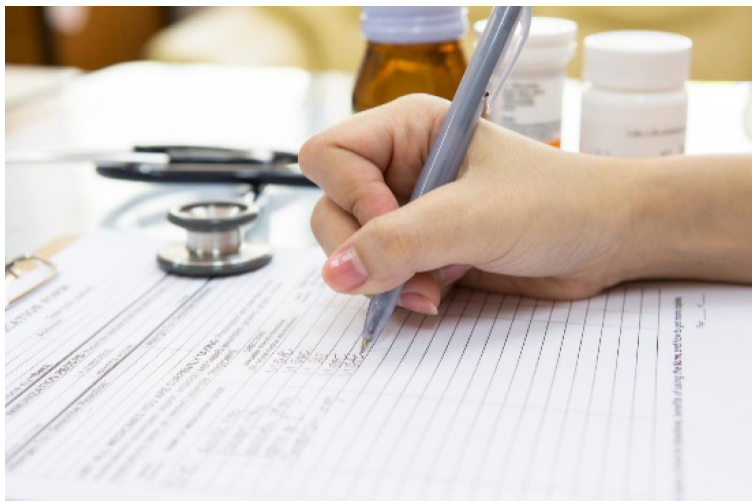
A szakterületi kirendelések aránya 2011–2018 között

Forrás: Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Szakértői Intézet (saját szerkesztés)

Az informatikai szakértői kirendelések összetettségét jelzi, hogy egyetlen év alatt 57,9 TB-nyi adat érkezett a szakterületre. A 2014-es év a nagy mennyiségű adathordozót tartalmazó ügyekről szólt: a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Irodának (NNI) 164 db HDD-adathordozó, míg a NAV-nak 294 db informatikai és mobilkommunikációs adathordozó vizsgálatát végeztük el. 2018-ban jogosulatlanul vagy a céltól eltérő adatkezeléssel elkövetett személyes adattal való visszaélés vétség gyanúja miatt indított nyomozást az NNI a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) feljelentése alapján a Szcientológiai Egyház ellen. A házkutatás során foganatosított lefoglalás és helyszíni adatmentés megtörtént, közel 40 TB adatot dolgoztak fel. Ugyancsak 2018-ban végeztek a szakértők ATM PC-vizsgálatot a Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányságnak: az elkövetők az ATM-hez informatikai eszközt csatlakoztattak, és az automatában található 50 825 000 Ft készpénzt eltulajdonították. A szakértői vélemény alapján a bűncselekményt a külső eszközről futtatott malware-törzs felhasználásával hajtották végre.

2016-tól kezdve növekedést mutat a műveleti munkát támogató szakértői kirendelések száma, mintha kezdenénk újra közeledni a kilencvenes évekre jellemző kb. 30%-os műveleti kirendelési arány felé. Az elkövetőknél még mindig népszerű az Erzsébet-utalványok nyomdai úton, megtevesztésre alkalmas minőségű hamisítványainak előállítására (13 ügyben 2450 db utalványt vizsgáltunk), ezért javaslattal élünk a gyártó felé az utalványok nyomdatechnikai védelmi rendszerének továbbfejlesztése érdekében. A 2015 és 2017 között a menekültválságra reagálva megnőtt a BÁH-os kirendelések száma mind az okmány-, mind az írásszakértői területeken (az ügyek 80%-a innen érkezett), 2017-től a migrációs nyomás helyébe a honosítási ügyek miatti vizsgálati igény lépett. 2018-ban egy NNI közokirat-hamisítás büntetőben indított nyomozás során az informatikai szakértői vizsgálatok keretében kinyert (47 adathordozó, 300 GB, kb. 180 ezer fájl leválogatását követően) okmányszakértői szempontból releváns (11 ezer fájl érintő) információtartalom szakértői vizsgálata történt meg. Ezen lényegi tartalmak alapján arra lehetett következtetni, hogy a gyanúsított több mint 10 éven keresztül végzett hamisítói tevékenységet, aminek keretében nagy számban állította elő személyi igazolványok, vezetői engedélyek, különböző iskolai végzettségeket igazoló bizonyítványok, oklevelek hamis változatait.

2011-ben az Ajkai Rendőrkapitányságnak jelentős értékre üzletszerűen elkövetett sikkasztás büntette miatt 175 db vételi jegyen lévő kéz- és számírásokat, valamint aláírásokat vizsgáltunk meg és hasonlítottunk össze. Újfennt nagy mennyiségű orvosi vény okmány- és írásszakértői szempontú vizsgálatát végeztük el 2015-ben: a vények eredeti formanyomtatványok voltak, legtöbbjük orvosi bélyegzése is eredeti volt, ám a vényeken átvevőként szereplő személyek aláírásainak mindegyike hamisítvány volt.

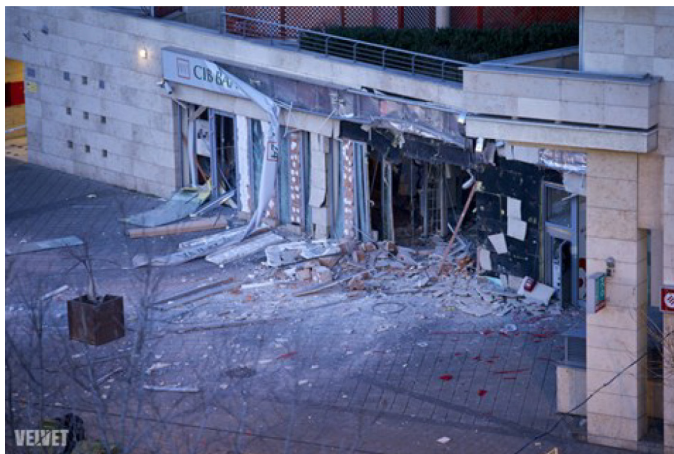
6. ábra

Kéz- és aláírásvizsgálat vényeken

Forrás: www.heol.hu/kek-hirek/helyi-kek-hirek/receptet-hamisítottak-igy-probaltak-gyogyszerhez-jutni-1168460/ (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

2017-ben a nyelvészek és hangszakértők együttműködésének eredményeként a Mosonmagyaróvári Rendőrkapitányság sikeresen lezárta a fegyveresen elkövetett rablás bűntettében folytatott nyomozást: telefonlehallgatásból származó hangfelvételek alapján meghatároztuk a beszélői profilt, majd a későbbiekben a beszélőt kategorikusan beazonosítottuk.

Az elmúlt 8 év néhány robbantásos esemény egyike a 2014-es XIII. kerületi CIB-bankfiók bejáratának berobbantása volt. Ebben az ügyben a Szakértői Intézet szinte valamennyi szakterülete adott szakvéleményt: a vegyészek a robbanóanyag-maradványokat, a fotó-, videotechnikusok a biztonsági kamerás felvételeket, a nyelvészek névtelen fenyegető levelet vizsgáltak. 2016-ban szintén egy kiemelt jelentőségű robbantásos ügyben kellett a szakértőknek együtt dolgozniuk: a Teréz körüti robbantással összefüggésben a vegyészek a helyszínelés során rögzített mintákat megvizsgálták, a gyanúsítottnál történt házkutatás során vett mintákkal összehasonlították, és azonosították a HMTD-robbanóanyagot. Ugyanezen robbantással összefüggésben a fotó-, videotechnikai szakértők a biztonsági kamerás felvételek vizsgálatát is elvégezték.

7. ábra
Robbantás a CIB-fióknál

Forrás: www.galeria.index.hu (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

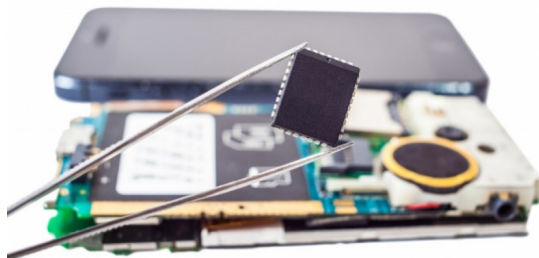
Fotó-, videotechnikai szakértőink dolgozták fel többek között a thaiföldi ember-
rablási ügyben, valamint a gyöngyöspatai eseményekkel kapcsolatban keletkezett
képanyagokat. Az időszak egyik kiemelt ügye a különösen nagy értékben (kárérték:
139 millió Ft) elkövetett rablás büntetőjogi folyamatot folytatott BRFK-nyomozás, melynek során
az elkövetőkről és az általuk használt gépjárműről készült képek javítását végeztük
el. 2014-ben a Szegedi Törvényszék hivatalos személy ellen elkövetett emberölés
bűnjegyében keletkezett videófelvevételek vizsgálatának elvégzését kérte tőlünk (hum-
meres gázolás), 2017-ben pedig a bőnyi rendőrgyilkosság ügyében folytatott nyomo-
zást megtámogatandó a fotó-, video- és hangtechnikai területek működtek együtt.

A hangtechnikai szakterületen OLAF – Európai Csalás Elleni Hivatal – pályázat
keretében beszerzésre került egy automata beszélőazonosító rendszer (Batvox), amely
a szakértői módszertanba is bekerült, így már hárompilléressé vált a beszélőazono-
sítás (percepció vizsgálatok, akusztikai-fonetikai vizsgálatok, valamint az automata
rendszer eredményei).

Csaknem kétéves előkészítő munka után, amelyben a szakértői társadalom – így
intézetünk is – aktívan részt vett, az Országgyűlés 2016. április 26-án elfogadta
az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvényt; a korábbi jogalkotói gya-
korlattól eltérően a szakértők már kezdettől fogva bekapcsolódhattak az előkészítő
tevékenységbe.

2018-ban az Unicredit Bank Hungary Zrt. és a Szakértői Intézet között együtt-
működési megállapodás kötött a digitális aláíró padon készített aláírások szakértése
témakörben. A megállapodás célja, hogy a bank által bevezetett, biometrikus aláírás-
sokon alapuló szerződéskötési módszer keretében tett biometrikus aláírás vizsgálá-
tához olyan zárt, biztonságos rendszert alakíthasson ki, amely alkalmas a biometrikus
aláírás – esetenként 20 évvel – későbbi írásszakértői vizsgálatára.

2019-ben került átadásra az OLAF-pályázat keretében megvalósult a Chip-off labor, amely az informatikai szakterült adatmentési képességének továbbfejlesztésében jelent áttörést; tudniillik a sérült, használhatatlanná vált, megrongált mobilkészülökön tárolt adatok kinyerésére a laborban az adathordozó chip kiemelhető, vagy az adattároló chiphez közvetlenül lehet csatlakozni, onnan adatot letölteni a működőképesség megőrzésével: JTAG-technológia, In-System-Programing (ISP) eljárás.

8. ábra

Chip kiszérésén alapuló adatkinyerés

Forrás: <https://blog.salvationdata.com/2018/04/04/case-study-chip-off-forensics-how-to-extract-data-from-damaged-mobile-devices/> (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

Kitekintés

Az akkreditálás igénye már a 2000-es évek környékén felmerült, először a vegyész szakterületen, ám nem valósulhatott volna meg az NBSZ vezetésének támogatása nélkül; vezetőink meglátták a lehetőséget a minőségirányított rendszer biztosította garantált minőségben. A belső igények mellé hamarosan külső, nemzetközi elvárások is társultak. Az akkreditáció sarkalatos pontja a vizsgálólaboratóriumok jártasságának kérdése: az intézetben működő legtöbb szakterület évente részt vesz az Európai Igazságügyi Szakértői Intézetek Hálózatának (ENFSI) adott munkacsoportja által készített, valamint az igazságügyi szakértői intézetek számára kidolgozott tesztprogramokban (*Collaborative Testing Services Inc. – CTS*), amelyek igazolják az egyes vizsgálólaboratóriumok vizsgálati módszereinek érvényességét.

2003-ban a Robbanóanyag Laboratórium (RAL) volt az első vizsgálólaboratórium, amely elnyerte intézetünkben a Nemzeti Akkreditáló Hatóság (NAH, korábban Nemzeti Akkreditáló Testület – NAT) által az akkreditált státuszt, amelyet mára valamennyi szakterület követett. 2008-ban vált akkreditálttá az Okmányszakértői Laboratórium (OSZL), 2013-ban az Írásszakértői Laboratórium (ÍSZL), 2017-ben pedig a Hangtechnikai Szakértői Laboratórium (HSZL), a Nyelvész Szakértői Laboratórium (NYSZL), valamint a Fotó-videotechnikai Szakértői Laboratórium (FVSZL). 2019-ben már az informatikai szakértői terület is minőségirányított rendszerben működik. A Szakértői Intézet a Nemzeti Akkreditáló Hatóság által NAH-1-1206/2019 nyilvántartási számon akkreditált szervezet, amelynek részei a vizsgálólaboratóriumok; ennek keretében valamennyi,

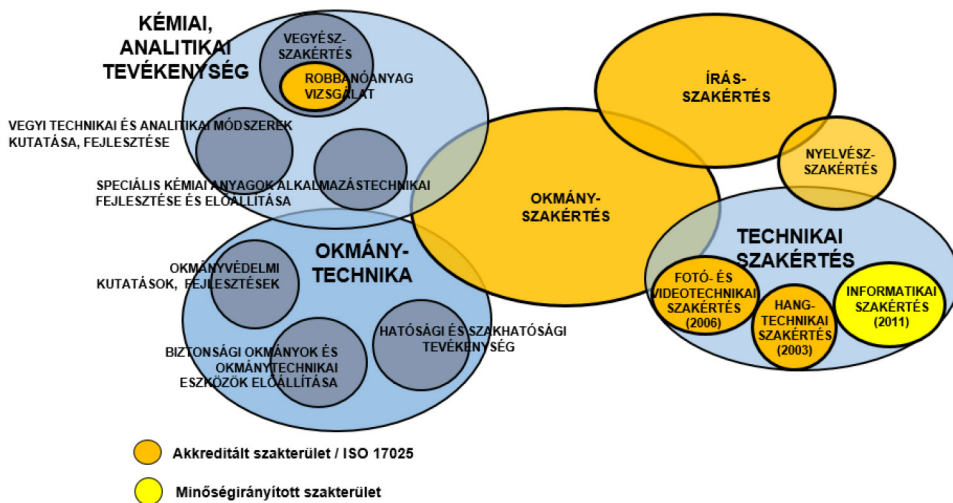

a megrendelő (kirendelő) szerv által átadott irat, dokumentum stb. vizsgálatára pontosan körülírt és ellenőrzött végrehajtott vizsgálati módszereket alkalmazunk. A vizsgálatok során készült, dokumentált feljegyzések, valamint képi illusztrációk felhasználásával történik a szakértői vélemények összeállítása. Az ügyben szakvélemény adására kijelölt szakértő tevékenységét konzultáló/ellenőrző szakértő kontrollálja, ezáltal igyekszünk biztosítani a szakvélemények szakmailag korrekt, tévedésektől, illetve hibáktól mentes kialakítását.

A minőségirányított rendszer működtetése mellett cél a nemzetközi igazságügyi szervezetekhez való tartozás. Az ENFSI kapcsolatok minden szakterületen a szakmai fejlődés zálogai, lévén európai (és nemzetközi) szinten elérhető tudást, valamint szakmai fejlődési lehetőséget is biztosít. 2005-ben váltunk társult taggá a robbanóanyag-vizsgálati (FINEX), 2006-ban az okmányszakértői (EDEWG), 2007-ben az írásszakértői (ENFHFX), 2008-ban a digitális képfeldolgozó (DIWG), 2012-ben a kábítószer-vizsgálati (DWG), 2013-ban pedig a bűnügyi információtechnológiai (FITWG) és a hangtechnikai (FSAAWG) munkacsoportokban.

Összegzés

Az intézet szakterületei között szoros az együttműködés, amely egyrészt megteremti a lehetőségét annak, hogy komplex vizsgálatok végrehajtására kerüljön sor több szakterület részvételével, másrészt esélyt ad arra, hogy az egyes szakterületek szakértői a tudásukat megosszák. A Szakértői Intézet feladatait illetően sok a szakmai átfedés, határterület, így valósul meg a szakmai együttműködés.

9. ábra

A Szakértői Intézet szakértői tevékenysége napjainkban

Forrás: Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Szakértői Intézet (saját szerkesztés)

A Szakértői Intézet hazai és nemzetközi viszonylatban sem számít nagy forenzikus intézménynek, közel 80 szakértő tevékenykedik napi szinten támogatva a nemzetbiztonsági szolgálatok, a nyomozó hatóságok és az igazságszolgáltatás munkáját. A humán erőforrás mérete alapján kár lenne megítélni az intézetben folyó munka fontosságát: a Szakértői Intézet szakértői tevékenységének kulcsa egyfelől a kreativitás, amely a műveleti munkavégzésből táplálkozik, másfelől a szakszerűség, amelynek alapja a minőségirányítási szemlélet. Műveleti szakban az adott vizsgálati anyaggal kapcsolatban gyorsan kell nyilatkozni, nem ritkán több szakterülettel együttesen, így a véleményalkotás, az együtt gondolkodás kreatív feladatmegoldásokat eredményezett az idők folyamán, amely módszereket a nyílt szakos vizsgálatok során is kamatoztatni tudunk. És hogy mennyire sikeresen, azt a megrendelőink tudják igazán megítélni.

Felhasznált irodalom

- HAZAI Lászlóné (2014): Az NBSZ szakértői tevékenysége, szakértői képzés. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 2. évf. Különszám. 30–39.
- TATÁR Zoltán – OSZTERTÁG János – MORBER Szilárd Krisztián (2019): Technikai szakértői szakterület fejlődése a feladatok tükrében. *Belügyi Szemle*, 67. évf. 1. sz. 108–117.

Internetes források

- <https://origo.hu/gazdasag/20040218megszuntetnek.html> (A letöltés dátuma: 2019. 10. 17.)
- www.heol.hu/kek-hirek/helyi-kek-hirek/receptet-hamisitottak-igy-probaltak-gyogy-szerhez-jutni-1168460/ (A letöltés dátuma: 2019. 10. 17.)
- <https://blog.salvationdata.com/2018/04/04/case-study-chip-off-forensics-how-to-extract-data-from-damaged-mobile-devices/> (A letöltés dátuma: 2019. 10. 17.)
- <https://index.hu/bulvar/bank2252/> (A letöltés dátuma: 2019. 10. 17.)
- www.mare.info.hu (A letöltés dátuma: 2019. 10. 17.)
- www.galeria.index.hu (A letöltés dátuma: 2019. 10. 17.)

Jogforrások

1990. évi X. törvény a különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek engedélyezésének átmeneti szabályozásáról
1995. évi CXIV. törvény az igazságügyi szakértői kamaráról
1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról
2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról
2016. évi XXIX. törvény az igazságügyi szakértőkről
- 282/2007. (X. 26.) Korm. rendelet a szakterületek ágazati követelményeiért felelős szervek kijelöléséről, valamint a meghatározott szakkérdésekben kizárólagosan eljáró és egyes szakterületeken szakvéleményt adó szervekről
- 86/1996. (VI. 14.) Korm. rendelet a biztonsági okmányok védelmének rendjéről